

Ruiterskwartier 121a
9811 BS Leeuwarden
T 058 - 233 9010
F 058 - 233 90 11
E info@rcw.waddenzee.nl

Ministerie Infrastructuur & Water

T.a.v. drs.E.B. Alwayn, directeur Water en Bodem

Postbus 20901

2500 EX DEN HAAG

Ons kenmerk: 18-009
Datum: 20 juli 2018
Bijlage(n): 1

Uw kenmerk: -
Uw brief van: -

Geachte mevrouw Alwayn,

Het Regiecollege Waddengebied (RCW) heeft op donderdag 24 mei 2018 van gedachten gewisseld over de discussiepaper *Kansen voor economische initiatieven in het Waddengebied*.

Deze discussiepaper is opgesteld door mevrouw I. Laane en de heer G. van der Meulen van het adviesbureau Decisio. De presentatie werd tijdens de bijeenkomst verzorgd door de heer G. van der Meulen

De centrale vraag van dit discussiepaper luidt: hoe kan op duurzame wijze invulling worden gegeven aan een economisch toekomstperspectief van het Waddengebied? Hierbij wordt ingegaan op initiatieven die aansluiten bij de economische potentie en aard van het gebied, het landschap en bij de opleiding en beroepenstructuur van de mensen die er wonen.

De discussiepaper richt zich op de volgende sectoren:

- Landbouw;
- Visserij;
- Recreatie en toerisme;
- Zakelijke en persoonlijke dienstverlening

Per sector gaat het desbetreffende document in op trends en ontwikkelingen. Tevens beschrijft het de economische situatie en de dilemma's. Vervolgens wordt het RCW oplossingsstrategie(en) aangereikt. Havens en energie zijn ook relevante sectoren voor dit gebied, maar die worden in afzonderlijke adviezen geadresseerd.

Op basis van de discussiepaper, het bijbehorende achtergronddocument en de discussie in het RCW is dit advies opgesteld. Het advies dient als inbreng voor de verdere ontwikkeling van de Gebiedsagenda Wadden 2050.

Herkenbare analyse

Het RCW heeft het stuk met belangstelling en plezier gelezen. Het overall beeld dat uit de discussiepaper spreekt is:

- De eilanden doen het economisch goed. Er is nauwelijks werkloosheid. Wel is het bieden van adequate huisvesting aan (jonge) bewoners en nieuwe werknemers een zorgpunt.
Toerisme is veruit de belangrijkste sector op de eilanden en er is beperkt ruimte voor veel groei, zeker niet in de nu al drukke perioden. Kwaliteitsverbetering, spreiding over het seizoen, effecten op de leefbaarheid en verduurzaming zijn de belangrijkste issues. Een ontwikkeling zoals op het Duitse eiland Sylt heeft plaatsgevonden is onwenselijk.
- De economische ontwikkeling aan de Waddenkust is zorgelijker. Door automatisering en mechanisering zijn veel banen verloren gegaan. Er is sprake van vergrijzing en krimp van de bevolking, al lijkt de krimp af te nemen. Wel is er sprake van selectieve migratie: talentvolle jongeren verlaten de regio en komen niet terug, met als gevolg dat de achterblijvende (beroeps)bevolking veelal laag opgeleid, ouder en weinig mobiel is. De werkloosheid is er hoger en het inkomen lager. De uitdaging is nieuwe werkgelegenheid te creëren die banen genereert die aansluiten op de kwaliteiten van de beroepsbevolking.

Het rapport beschrijft daarmee een herkenbaar beeld van de huidige situatie, is genuanceerd en geeft een mooie samenvatting van de economische vraagstukken voor het Waddengebied. Het RCW waardeert dat het geheel goed op een rij is gezet en constateert dat er brede overeenstemming bestaat over de aard van de problematiek. Een gemeenschappelijk gedragen beeld helpt bij het zoeken naar oplossingen.

Dat vele aspecten niet nieuw zijn, wil niet zeggen dat het herkenbare beeld niet van belang is. Het creëren van nieuwe banen is essentieel opdat mensen in het gebied blijven wonen en werken en de leefbaarheid op peil blijft. Om de leefbaarheid duurzaam in stand te houden, moet de kust zich wel als een aantrekkelijk woongebied kunnen ontwikkelen.

Banen hoeven niet alleen in het waddengebied gecreëerd worden. Een substantieel deel van de beroepsbevolking zal onvermijdelijk zijn aangewezen op pendelen naar banen in de meer stedelijke gebieden.

Het RCW beschouwt daarmee de discussiepaper als een waardevolle bouwsteen voor de economische ontwikkeling in de Gebiedsagenda 2050.

Meer toegevoegde waarde creëren op een duurzame wijze

De discussiepaper bepleit in wezen dat er op de eilanden een transitie naar verduurzaming van het toerisme nodig is en dat in de kustgemeenten werkgelegenheid wordt gecreëerd in de vier beschreven sectoren: landbouw, visserij, recreatie en toerisme en zakelijke en persoonlijke diensten. Voor landbouw en visserij moet het met name gericht worden op innovaties door het leren telen van producten op minder zoet water en het regionaliseren van de productieketen (zoals machinaal garnalenpellen) zodat meer toegevoegde waarde in het gebied gecreëerd wordt. Te denken valt aan het kant-en-klaar leveren van duurzame producten aan supermarkten, regionale markten en restaurants. Tevens houdt het een pleidooi te kiezen voor het aansluiten en uitbouwen van de sterke kanten van de economische pijlers en het vergroten en/of versterken van de keten in het Waddengebied. In goed Nederlands: place based smart specialization.

Het toerisme biedt zeker kansen voor economische initiatieven, maar dit vergt nog veel werk in termen van het ontwikkelen van producten voor specifieke doelgroepen en de daarbij behorende marketing strategieën. Samenwerking tussen de veelal kleine ondernemers is daarbij cruciaal en ook kan worden ingezet op het combinatie arrangementen met bezoeken aan de eilanden en de nabijgelegen steden als bijvoorbeeld Den Helder, Leeuwarden en Groningen. Nieuwe werkgelegenheid in de zakelijke en persoonlijke dienstverlening kan ontstaan door mensen die om woonredenen voor het Waddengebied kiezen. Er zijn kansen voor activiteiten die eigenlijk overal wel kunnen en niet echt locatie gebonden zijn. Cruciaal hiervoor is wel dat snel breedbandinternet beschikbaar is.

Op deze wijze wordt de toegevoegde waarde aan de economie voor het gebied behouden en brengt het de nodige werkgelegenheid met zich mee.

Dijklandschap

Daarbij kan ook worden aangesloten bij maatregelen die noodzakelijk zijn voor het vergroten van de weerbaarheid tegen klimaatverandering. Het transformeren van concepten als brede of dubbele dijken tot een nieuw dijklandschap waarbij de kustbescherming niet alleen gezocht wordt in de verhoging van dijken maar juist in 'slimme combinaties' met de omgeving, biedt ook nieuwe perspectieven voor de economie aan de kust. Zilte landbouw, toerisme en (dijk)wonen kunnen makkelijk samengaan met de vernieuwing tot een dijklandschap.

In de praktijk komt echter integratie van functies alleen van de grond na een langjarige voorbereiding met alle stakeholders. Dat vraagt om koersvastheid, draagvlak en een investeringsprogramma. De waterschappen, gemeenten en het Rijk investeren de komende decennia voor miljoenen euro's in de kustbescherming en klimaatadaptatie. De provincies werken aan een investeringsprogramma voor de kust. De basis is voor een gezamenlijke aanpak is er. Anderen kunnen zich hierbij aansluiten.

Er is inmiddels draagvlak bij de Waddenhavens en de Coalitie Wadden Natuurlijk (CWN) voor een nieuwe koers. In het Pact van Marrum wordt voor integratie van de functies in de kust gepleit.

Het RCW adviseert dit draagvlak te verbreden en vraagt de waterschappen, de LTO en de CWN te onderzoeken of er een afspraak gemaakt kan worden voor de kustontwikkeling in lijn met de LTO strategie over verzilting.

Grote uitdaging

Alhoewel er dus al het een en ander in gang is gezet vraagt de discussiepaper daarmee nog wel het nodige van de economische sectoren zelf. Met andere woorden; het is nog een hele spannende en uitdagende opgave deze ontwikkeling voor de komende 10 tot 30 jaar in gang te zetten.

Het RCW acht het derhalve van groot belang dat in de gebiedsagenda Wadden 2050 in beeld wordt gebracht hoe deze transitie te faciliteren en te regisseren. Hoe kan deze ontwikkeling versneld worden en aan welke knoppen kunnen worden gedraaid?

Tegen deze achtergrond denkt het RCW dat naast de oplossingsrichtingen nog twee zaken nodig zijn:

- Een gebiedspecifiek en duurzaam toekomstperspectief voor kust, Eems- estuarium, zee en eilanden;
- Een actielijst duurzame economie.

Toekomstperspectief

Het RCW is van opvatting dat een gebiedspecifiek en duurzaam toekomstperspectief voor de kust, de zee en eilanden daarbij noodzakelijk is. Dit toekomstperspectief is de basis voor het ontwikkelen van een economisch model dat dan richting geeft aan de sectoren en overheden voor zowel de korte als de lange termijn.

Het RCW adviseert dan ook dit toekomstperspectief voor eilanden, zee en kust inclusief het Eems-estuarium in de Gebiedsagenda Wadden 2050 op te nemen.

Actielijst Duurzame economie

Het RCW pleit er tevens voor een actielijst *Duurzame Economie* voor de korte en de lange termijn. De oplossingsstrategieën die in de discussiepaper beschreven staan, vormen een prima startpunt voor het opstellen van deze actielijst. Daarmee kunnen partijen – het oog gericht op het toekomstperspectief- nu al stappen zetten. Dat laat enerzijds zien dat er gewerkt wordt aan realisatie en anderzijds geeft het vertrouwen en energie voor het vervolg.

Hoofdlijn advies

Samenvattend komt het RCW tot het volgende advies.

Door de drieslag van *oplossingsstrategieën* van de vier beschreven sectoren, een *gebiedspecifiek, gemeenschappelijk en duurzaam toekomstperspectief* voor de eilanden, zee en kust en een *actielijst Duurzame Economie*, op te nemen in de Gebiedsagenda Wadden 2050, verwacht het RCW dat er stevige basis ontstaat voor het benutten van kansen van economische initiatieven voor het Waddengebied.

Mocht dit advies nog tot vragen leiden dan kunt u zich in eerste instantie wenden tot het secretariaat van het RCW. Ik wens u alvast veel succes met uw verdere uitwerking van de Gebiedsagenda Wadden 2050.

Hoogachtend,

Bas Eenhoorn